

Evlilik ve Boşanma Nedenlerine Verilen Önemi Etkileyen Faktörler Olarak Değerlendirme Yaklaşımı, Cinsiyet ve Medeni Durum

Nuran HORTAÇSU*

ÖZET

Bu çalışmanın bir amacı, Rodin'in (1982), hoşlanma ve hoşlanmama ölçülerinin tamamlayıcı değil farklı olduğu savını araştırmaktır. Yukarıdaki savdan çıkarılan beklentilerden biri, kişisel özelliklerin boşanma nedenlerinden çok evlilik nedenleri olarak değerlendirildikleri zaman, daha fazla önem kazanabilecekleridir. Evlilik konusu, kadınlar ve evliler için, erkeklerden ve bekârlardan daha fazla benlik ile ilgili olduğundan, deneklerin cinsiyet ve medeni durumlarının, niteliklerinin göreceli önemlerinin değerlendirilmesini etkilemesi de beklenebilir. Yüzdoksanüç denek, 40 kişisel özelliği, evlenme ve boşanma nedenleri olmak üzere ayrı ayrı iki kez değerlendirmişlerdir. Denekler 4 alt gruba ayrılmışlardır: erkek ve kız üniversite öğrencileri ve orta yaşlı erkek ve kadınlar. Kırk kişisel özelliğin öneminin derecelendirilmesi için yapılan faktör analizi sonunda, nedenler 3 kategoride toplanmıştır. Bunlar, kişisel ve davranışsal eğilimler, kaynaklar, üretkenlik ve cinsellikle ilgili niteliklerin önem derecelendirmesini bağımsız değişken olarak kullanan varyans analizi (2X2X2X3, cinsiyet, medeni durum» değerlendirme yaklaşımı, *neden* tipi), pek çok anlamlı temel ve ortak etkiler ortaya çıkarmıştır. Sonuçlar, araştırmanın beklentilerini desteklemiştir ve Türk ve Batı toplumlarında daha önce elde edilen verilere uygundur.

Evlilik ve Boşanma Nedenlerine Verilen Önemi Etkileyen Faktörler Olarak Değerlendirme Yaklaşımı, Cinsiyet ve Medeni Durum

Rodin, (1982) hoşlanma ve hoşlanmama ölçütlerinin (sözgelimi benimseme (inclusion) ve reddetme (rejection), birbirini tamamlayıcı değil, birbirinden farklı olduğunu iddia etmiştir. Hoşlanmadığımız kişilerin hoşlanma ölçütü olarak kullandığımız özelliklere sahip olabilecekleri, ancak hoşlandığımız kişilerin, "hoşlanmama" ölçütü olarak belir-

lediğimiz özelliklere sahip olmamaları gerektiği savını öne sürmüştür. Rodin'in savını destekleyecek iki deneysel örnek verebiliriz: (a) çocukların yaşlıları ile ilişkileri konusundaki araştırmalar, kabul etme ve reddetmenin aynı boyutun iki ucu değil de ayrı iki boyut olduğunu ortaya koymuştur (Coie, 1985; Rubin, 1985), (b) evli ve flört eden çiftlerle yapılan araştırmalar, ilişkiden sağlanan kazanç -ilişkinin bedelinin değil- ile doyum arasında anlamlı bir ilişki olduğunu, ancak olumsuz etkileşimlerin sıklığının, sorunlu ilişkilerin bir göstergesi olduğunu ortaya

koymuştur (Berg ve McQuinn, 1986; Gottman, 1979; Krokoff ve diğerleri, 1988; Rusbult ve diğerleri, 1985).

Robin'in savından çıkarılan bir sonuç, başkalarının toplumsal çevremize katmak ya da çıkarmak için karar verirken tamamen farklı ölçütler kullandığımızdır. Bu savdan çıkarabileceğimiz bir başka sonuç ise farklı ölçütlere verilen önemin, insanlardan kullanmaları istenilen değerlendirme yaklaşımına bağlı olarak değişeceği. Robin'in savının bir doğurgusu, hoşlanmama ölçütlerinin reddetmek için yeterli olabileceği, öte yandan, kabul etme ölçütlerinin gerekli nedenler olup yeterli nedenler olmadığıdır. Sonuç olarak, bu ölçütlerden birkaçı birlikte benimsemeye neden olabilir. Bu durumda, red kararı verileceği zaman, aynı ölçütler kabul etme kararını vereceği zamandan daha az önemli olur. Eğer bir kişinin olağan sayıda arkadaşı olacaksa, bu kaçınılmazdır. Ayrıca, değerlendirme yaklaşımı kabul etme yönünde olduğu zaman, özellikler, reddetme yönünde olduğu zamankinden daha önemli olarak değerlendirilecektir.

Bu çalışmanın amacı, cinsiyet, medeni durum ve değerlendirme yaklaşımının, farklı ölçütlere evlilik ve boşanma nedeni olarak verilen önem derecesine etkilerini araştırmaktır. Bekâr üniversite öğrencilerinden ve evli orta yaşlılardan, çeşitli özelliklerin evlilik ve boşanma nedeni açısından önemini derecelendirmeleri istenmiştir. Araştırmanın bir beklentisi, değerlendirme yaklaşımı ile ilgilidir. Yukarıdaki sava dayanarak, genel özelliklerin, evlilik nedenleri olarak değerlendirildikleri zaman, boşanma nedenleri olarak değerlendirildikleri zamankinden daha fazla önemli olabileceği beklentisi öne sürülmüştür.

Araştırmanın diğer beklentileri, kişinin evlilik konularına yakınlığı ve konuya kişisel ilgisini etkileme olasılığı yüksek olan iki demografik değişkene, medeni durum ve cinsiyete bağlıdır. Evli kişilerin konuya daha yakın ve daha ilgili olduğu açıktır. Batı ülkelerinde yapılan araştırmalar, kadınların, karşı cins hakkında erkeklerden daha çok bilişsel çaba harcadıklarını ortaya koymuştur. (Acitelli, 1988; Fincham ve Bradbury, 1987; Harvey, 1987). Kadınların, ayrıca, bağlı olma (commitment) konusunda erkeklerden daha çekingen davrandıkları ve evlilik öncesi ilişkileri sona erdirmeye olasılıklarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. (Hagested ve Smyer, 1982; Hill ve diğerleri, 1976). Cinsiyete bağlı olarak ortaya çıkan bu farkın olası bir açıklaması, toplumun hiç değilse bazı kesimlerinde, kadınlar

için evliliğin bir meslek olarak düşünülmesidir. Türkiye'de her iki cinsiyete ilişkin beklentiler ve değerler konusunda yapılan araştırmalar, evliliğin kadınlar için daha önemli olduğunu ve kadınların işlerinden çok ailelerine öncelik verdiklerini göstermektedir. (Kağıtçıbaşı, 1979; Kandiyoti, 1979). Üniversite mezunu kadınların pek çoğunun çalışmadığı da kaydedilmiştir, bekâr kadınların % 68.6'sı, evli kadınların ise % 73,3'ü çalışmamaktadır (Özby, 1979).

Kavramların yapılaşma ve benlikle ilişki derecesinin bilgi sürecine etkileri konusundaki araştırmalar, bu etmenlerin karar vermenin hızına, anımsanmasını ve başkalarının davranışlarının değerlendirilmesini etkilediğini göstermiştir (Higgins ve diğerleri, 1982; Kihlshom ve diğerleri, 1988; Tesser, 1988). Evlilik konusunun, kadınları erkeklerden ve evli kişileri bekârlardan daha çok ilgilendirdiği düşünce-sinden çıkarak, kadınların ve evlilerin, değerlendirilen özelliklere, erkeklerden ve bekârlardan daha fazla önem vermelerini bekleyebiliriz.

Bu araştırmanın eleştirilebilecek bir yönü, medeni durumun yaş ve grup ile karışmış olmasıdır. Evli deneklerin orta yaşlı olmalarına karşın bekâr denekler 20'li yaşların başındadırlar. Bu nedenle, medeni durumun yaş ve grup farklılıkları ile birlikte değiştiği unutulmamalıdır. Türk toplumunda genç evliler ve orta yaşlı bekârlar azınlıktadır ve her iki cinsiyet için ortalama evlilik yaşı farklıdır. Böylece, medeni durumu azınlıkların özellikleri, kişilikleri ve bunlara bağlı demografik değişkenliklerle karıştırmak yerine yaş ve grup farklılıklarını medeni durum ile karıştırmayı yeğledim.

Özet olarak, bu çalışmanın amacı, üç varsayımı sınamaktır: (1) Değerlendirme yaklaşımı boşanma değil de evlilik yönünde olduğu zaman kişisel özelliklere daha fazla önem verilir. (2) Evliler, genel özelliklere, bekârlar daha fazla önem verirler. (3) Kadınlar, genel özelliklere, erkeklerden daha fazla önem verirler.

Yöntem

Denekler: Bu araştırmada, kız ve erkek üniversite öğrencileri ile evli kadın ve erkek yetişkinler yer almıştır. Her yaş-cinsiyet grubundaki denek sayısı, sırasıyla, 35, 42, 56 ve 60'tur (evli erkek, evli kadın, bekâr erkek ve bekâr kız). Denekler, araştırmacının toplumsal ve akademik çevresinden rastgele seçilmiştir. Deneklerin ortalama yaşları, sırasıyla, 43.88, 40.00, 22.49 ve 20.15'tir (standart sapmalar: 8.69, 7.43, 2.12, 2.02). Yaşlı deneklerin ailelerinin

eğitim düzeyleri, genç deneklerin ailelerinkinden daha düşüktür (babanın eğitimi: orta yaşlı denekler: ilkokul: % 57,3, ortaokul: % 8, lise: % 24, üniversite: % 10,7; genç denekler: ilkokul: % 29,16, ortaokul: % 14,8, lise: % 21,7, üniversite: % 33,9). Her iki yaş grubunda da deneklerin büyük bir çoğunluğu, yaşamlarının büyük bir bölümünü şehirlerde geçirmişlerdir (genç deneklerin % 88'i, orta yaşlı deneklerin % 92'si). Evli deneklerin yarısından azı geleneksel yöntemlerle evlenmiş, kalanı ise, eşlerini kendileri bulmuşlardır (geleneksel yöntemlerle evlilik yapanlar % 41,3, kendileri bulunanlar % 58,7). Evli erkeklerin ve kadınların ortalama evlilik süresi %17,2 ve 18,49 yıl, ortalama çocuk sayısı 2,03 ve 2,40 olarak bulunmuştur. Evli erkeklerin büyük bir çoğunluğu ve evli kadınların dörtte biri üniversite mezunudur (erkekler: 60,6, kadınlar: 24,4).

Araç: Orta yaşlı ve genç kişilerle pilot bir görüşme yapılarak, evlilik ve boşanma nedenleri olabilecek 40 davranışsal ve kişisel özellik saptanmıştır. Üç alt bölümden oluşan bir soru formu hazırlanmıştır. Birinci bölümde, deneklerin özgeçmişi ile ilgili bilgilerin toplanması amaçlanmıştır. İkinci ve üçüncü bölümlerde ise deneklerden 40 kişisel/davranışsal özelliği, evlenme ve boşanma nedenleri olarak, beşli bir ölçek üzerinde (1: çok önemli, 5: çok önemsiz) derecelendirmeleri istenmiştir. Her alt gruptaki deneklerin yaklaşık yarısı önce evlilik nedenlerini, kalan yarısı da önce boşanma nedenlerini derecelendirmişlerdir.

Veri Toplama Yöntemi: Deneklerle kişisel görüşmeler yapılmış ve kendileri için uygun bir zamanda soru formlarını doldurmuşlar ve geri vermişlerdir.

Sonuçlar

Evlilik ve boşanma nedenlerinin önem dereceleri konusunda iki ayrı faktör analizi yapılmıştır. Fakat analizlerinin herbirinde, eigen değerleri 1'den büyük 11 faktör ortaya çıkmıştır. Bu faktörler, evlilik nedenleri ve boşanma nedenleri varyansının, sırasıyla % 62,8 ve % 65,2'sini açıklamışlardır. Her faktörde, 0,33'ün üstünde ağırlığı olan nedenler toplanmış ve her denek için her faktörde bir ortalama alınmıştır. Böylece, her denek için 22 (2x11) değer elde edilmiştir. Bu değerler kullanılarak, daha yüksek düzeyde iki faktör analizi daha yapılmıştır (evlilik nedenleri ve boşanma nedenlerinin herbiri için 11 değer). Analizlerin herbirinden, eigen değerleri 1'den büyük ve varyansın % 53,2 ve %

56,6'unu açıklayan üç faktör elde edilmiştir. Evlilik ve boşanma için farklı nedenlere verilen önemi ölçecek üç ölçek oluşturmak için, her iki analizde, 0,33'den yüksek ağırlığı olan nedenler kaydedilmiştir. Birinci ölçek, eşin kişisel ve davranışsal eğitimleri ile ilgili konuları (nedenleri) içermektedir. İkinci ölçek, eşin kaynakları ile ilgili nedenlerden meydana gelmiştir. Cinsellik ve üretkenlikle ilgili nedenler de üçüncü ölçekte yer almıştır. Ölçeklerin güvenilirliği ve kapsamaları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. FAKTÖR ANALİZİNDEN ELDE EDİLEN ÖLÇEKLERİN KAPSAMLARI VE GÜVENİLİRLİKLERİ

Kişilik ve Davranış Eğilimleri
Aileme saygılı olması*
Müsrif olmaması
Dini görüşlerimizin aynı olması
Bana aşık olması
Dürüst olması
Beni sevmesi
Bana karşı açık olması
Bana saygı duyması
Bana sadık olması
İçki ya da kumar gibi herhangi bir kötü alışkanlığı olmaması
Güvenilir olması
Başkalarının önünde tartışmaya girmemesi
Alfa: evlilik için, 0,78; boşanma için, 0,82
Kaynaklar
Yeterli gelire sahip olması
Toplumda saygınlığı olan bir mesleğe sahip olması
Alfa: evlilik için, 0,81; boşanma için, 0,72.
Üretkenlik ve Cinsellik Konuları
Kısır olmaması
Çocuk istemesi
Cinsel yönden iktidarsız/soğuk (frijit) olmaması)
Alfa: evlilik için, 0,61; boşanma için, 0,57.

* Evlilik nedenleri olabilecek kriterler verilmiştir, aynı kriterlerin zıt anlamları boşanma nedeni olarak kullanılmıştır.

2X2X3X2 (cinsiyet, medeni durum, neden tipi, değerlendirme yaklaşımı) düzeninde ve önem derecelerinin bağımsız değişken olarak alındığı bir varyans analizi yapılmıştır. İlk iki bağımsız değişken, denekler-arası değişkenlerdir, diğer ikisi ise denekler-içi değişkenlerdir. Bütün bağımsız değişkenlerin önemli temel etkileri ortaya çıkmıştır. **Cinsiyet ve evlilik durumu etkileri, kadınlar ve evli deneklerin, bütün nedenlere, erkek ve bekâr deneklerden daha çok önem verdiklerini göstermiştir**, $F_s(1,181) = 11,61, 4,90; ps < 0,001, < 0,03$. **Neden tipi temel etkisi, kişilik ve davranış eğilimlerinin en önemli olarak derecelendirildiğini, bunu cinsellik ve üretkenlik konularının ve kaynak tipi nedenlerin izlediğini göstermiştir**, $F(2,362) = 151,97, p < (0,001; ortalama = sırasıyla, 1,84, 2,63, 3,00$. **Bunların yanı sıra, bütün nedenlere, değerlendirme yaklaşımı evliliğe yönelik olduğu zaman, boşanmaya yönelik olduğu zamankinden daha fazla önem verilmiştir**, $F(1,362) = 166,77, p < 0,001$.

Anlamli Cinsiyet x Neden tipi etkileşimi, $F(2,362) = 8,83, p < 0,001$, kadınların ve erkeklerin, cinsellik ve üretkenlik konularına aynı derecede önem verdiklerini göstermiştir, ancak, kadınlar, kişisel ve davranışsal eğilimleri ve kaynakları, erkekler göre daha önemli olarak değerlendirmişlerdir (kaynak tipi nedenler için yapılan basit etki testleri, $F_s(1,181) = 10,14, 18,0, ps < 0,001$ (Tablo 2). **Anlamli Neden Tipi x Değerlendirme Yaklaşımı etkileşimi**, $F(2,362) = 45,04, p < 0,001$, her üç neden de boşanmadan çok evlilik için daha önemli olarak değerlendirilmekle birlikte, değerlendirme yaklaşımının en büyük etkisinin kaynak tipi nedenler üzerinde olduğunu göstermiştir. Bu bulgular, kaynakların evlilik için önemli nedenler olabileceğini, fakat boşanmanın temel olmadığını akla getirmektedir. (Tablo 3). Bir başka deyişle, kişi para için evlenebilir, fakat eşi servetini kaybettiği için boşanmak isteme olasılığı çok düşüktür.

Tablo 2. Cinsiyet X Neden Tipi etkileşimi

Neden Tipi	Cinsiyet	
	Erkekler	Kadınlar
Kişisel ve davranışsal eğilimler	1,96	1,73
Kaynaklar	3,29	2,74
Üretkenlik ve cinsellik konuları	2,60	2,65

Tablo 3. Değerlendirme Yaklaşımı X Neden Tipi etkileşimi

Neden Tipi	Cinsiyet	
	Evlilik	Boşanma
Kişisel ve davranışsal eğilimler	1,72	1,92
Kaynaklar	2,60	3,40
Üretkenlik ve cinsellik konuları	2,47	2,78

Tablo 4. Değerlendirme Yaklaşımı X Medeni Durum Etkileşimi

	Erkekler		Kadınlar	
	Evli	Bekâr	Evli	Bekâr
Evli	2,01	2,23	2,30	2,46
Bekâr	2,62	2,07	2,36	2,92

Tablo 5. Neden Tipi X Değerlendirme Yaklaşımı X Cinsiyet Etkileşimi

	Erkek		Kadın	
	Evlilik	Boşanma	Evlilik	Boşanma
Kişisel ve Davranışsal Eğilimler	1,82	2,10	1,62	1,85
Kaynaklar	2,99	3,59	2,25	3,23
Üretkenlik ve Cinsellik Konuları	2,29	2,80	2,59	2,70

İki anlamlı üçlü etki ortaya çıkmıştır. Cinsiyet x Medeni Durum x Değerlendirme Yaklaşımı, $F(1,181) = 5,08, p < 0,05$, değerlendirme yaklaşımı evlilik yönünde olduğu zaman, her iki cinsiyetteki evlilerin, nedenleri, her iki cinsiyetteki bekârlara göre, daha önemli olarak değerlendirilmişlerdir. Bununla birlikte, değerlendirme yaklaşımı boşanma yönünde olduğu zaman, bekâr kadınlar bütün nedenlere, evli kadınlara göre daha çok önem verdikleri halde, bekâr erkekler, evli erkeklere göre daha az önem vermişlerdir. (Tablo 4). Bir başka deyişle, bekâr kadınlar ve evli erkekler, değerlendirme yak-

laşımı boşanma yönünde olduğu zaman daha duyarlıdır. Son olarak, **Değerlendirme Yaklaşımı x Cinsiyet x Neden Tipi etkileşimi**, $F(2,362) = 11,58$, $p < 0,001$, **Değerlendirme Yaklaşımı x Cinsiyet etkileşiminin, yalnızca kaynak tipi nedenlerle**, $F(1,181) = 10,64$, $p < 0,01$, anlamlı olduğunu göstermiştir. Kadınlar, özellikle değerlendirme yaklaşımı evlilik yönünde olduğu zaman, bu tip nedene daha fazla önem vermişlerdir. Buna ek olarak, evliliğe yönelik olduğu zaman, cinsellik ve üretkenlik konularına erkeklerden daha az önem verdikleri halde, diğer koşullar altında diğer nedenlere daha fazla önem vermişlerdir. (Tablo 5).

Tartışma

Bu çalışmanın bulguları şöyle özetlenebilir. Evlilik ve boşanmaya yönelik değerlendirme yaklaşımlarını saptamak için, güvenilirlikleri birbirine benzeyen aynı ölçütleri saptamak için, güvenilirlikleri birbirine benzeyen aynı ölçütleri kullanmak mümkündür. **Araştırmanın sonuçlarına göre, evlilik ve boşanma nedenleri olarak kişisel ve davranışsal eğilimleri değerlendirmek için, farklı ölçütlerden çok benzer ölçütlerin kullanıldığı öne sürülebilir.** Öte yandan, değerlendirme yaklaşımının temel etkisi, yani ölçütlere, boşanma nedenlerinden çok evlilik nedenleri oldukları zaman daha fazla önem verileceği durumu, Rodin'in savından çıkarılan ikinci sonucu, **yani farklı ölçütlere verilen önemin, kişinin kullandığı değerlendirme yaklaşımına bağlı olarak değişeceği sonucunu desteklemektedir.** Bu bulgular, ayrıca, Levinger'in (1976) boşanmanın bedeli konusundaki açıklamalarına da uygundur. Cinsiyet ve medeni durum nedeniyle anlamlı temel etkiler, bu çalışmanın varsayımlarını desteklemektedir. Kavramların benlikle ilgi derecesi ile ilgili beklentiye uygun olarak, evli olma ve kadın olma, ölçütlere genelde daha fazla önem verilmesi ile bağlantılıdır.

Analizler, kişilik ve davranış eğilimi tipi nedenlerin diğer nedenlerden daha önemli olarak değerlendirildiğini göstermiştir. Tablo 1 de görülebileceği gibi, bu kategorinin içeriği, kişilerarası ilişkilerin günlük işlevleri ile ilgili özelliklere bağlıdır. Evlilikte yakın bir kişilerarası ilişki olduğu göz önüne alınırsa, bu kategorideki nedenlerin en önemli olarak değerlendirilmesi bulgusu şaşırtıcı değildir.

Kadınların bu tür nedenlere erkeklere göre daha fazla önem vermesi, kadınların, ilişkilerinde, günlük kişilerarası ortamla daha fazla ilgili oldukları (Acitelli, 1988; Fincham ve Bradbury, 1987; Harvey, 1987) tezine uygundur. Kadınların para ve mesleğe erkeklerden daha fazla önem verdiklerini gösteren anlamlı Cinsiyet x Neden Tipi etkileşimi, erkeğin ailenin gelirinden daha fazla sorumlu olması beklentisi ile uyumludur. Bu bulgu, ayrıca, ilişkinin bozulması nedeni olarak parasal sorunlara kadınların erkeklerden daha fazla önem verdiği (Harvey ve diğerleri, 1978) bulgusu ile de tutarlıdır. Anlamlı üçlü etkileşim, Değerlendirme Yaklaşımı x Cinsiyet x Neden Tipi de, Harvey ve diğerlerinin verilerine uygundur. Daha önce kaydedildiği gibi, bu çalışmada yer alan kadınlar, cinsellik ve üretkenlik ölçütlerine, erkeklerden daha az önem vermişlerdir.

Giriş bölümünde de değinildiği gibi, medeni durumla ilgili temel ve ortak etkilerinin bir nedeni, birkaç değişkenin karşılıklı etkileşimi olabilir. Deneklerin özelliklerinin açıklamasında da görülebileceği gibi, hem evli deneklerin, özellikle evli kadınların hem de evli deneklerin babalarının eğitim düzeyleri, bekâr deneklerinkinden daha düşüktür. İki grubun ailelerinin özgeçmişlerindeki bu farklılıkların yanı sıra, orta yaşlı denekler, Türkiye'de boşanmanın çok ender görüldüğü bu nedenle de toplum düzenine aykırı olarak düşünüldüğü, bir dönemde toplumsallaşmıştır. Kandiyoti (1979), üniversite öğrencileri ve annelerini karşılaştırdığı bir çalışmada, kızların annelerden daha iddialı, daha bağımsız ve daha çok başarıya yönelik tutum içinde olduklarını ifade ettiklerini kaydetmiştir. Gruplar arasındaki bu farklılıklar, değerlendirme yaklaşımı boşanma yönünde olduğu zaman, bekâr kızların, nedenlere, evli kadınlardan daha fazla önem verdikleri bulgusunu açıklayabilirler. Medeni durumda görülen bu zıt etki, genç kızların, boşanmayı, mutsuz bir evliliği çözmeyen kabul edilebilir bir yolu olarak algıladıklarının bir göstergesi olabilir. Bu bulgu, ayrıca, Batı toplumlarında, evli kadınların mutluluklarında azalma kaydedildiğini gösteren (Glenn ve Weaver, 1988) bulgulara da uygundur. Kısaca, bu çalışmanın sonuçları, hem Giriş Bölümünde değinilen üç beklentiye desteklenmekte, hem de Türk ve Batı yayınına uygun veriler ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

Acitelli, L. R., 1988. When spouses talk to each other about their relationship. *Journal of Social and Personal Relationships* 5, 185-199.

Berg, J. H. and R.IX McQuinn. 1986. Attraction and exchange in continuing and noncontinuing dating relationships. *Journal of Personality and Social Psychology* 50, 942-952

Coie, Y. D., 1985. 'Fitting social skills intervention to the target group'. In B. H. Schneider, K. H. Rubin, and J. E. Ledingham (eds.), *Children's Peer Relations Issues in Assessment and Intervention*. New York: Springer-Verlag.

Fincham, F. D. and T. S. Bradbury, 1987. The impact of attributions in marriage: a longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology* 53, 510-517.

Glenn, V. D. and C. N. Weaver, 1988. The changing relationships of marital status to reported happiness. *Journal of Marriage and the Family* 50, 317-324.

Gottman, J.M., 1979. *Marital Interaction: Experimental Investigations*. New York: Academic Press.

Hagedorn, G.O. and M.A. Smyer, 1982. 'Dissolving long-term relationships: patterns of divorcing in middle age'. in S. Duck (ed.), *Personal Relationships 4: Dissolving Personal Relationships*. London: Academic Press.

Harvey, J. H., 1987. Attributions in close relationships research and theoretical developments. *Journal of Social and Clinical Psychology* 5, 420-434.

Harvey, J. H., G. L. Wells and M. D. Alvarez, 1978. 'Attributions in the context of conflict and separation in close relationships'. In J.H. Harvey, W.J. Ickes, and R.F. Kidd (eds.), *New Directions in Attributional Research*. Vol. 2. Hillsdale, N.J.: Erlbaum.

Higgins, E. T., G. A. King, and B. H. Mavin, 1982. Individual construct assessability and subjective impressions and recall. *Journal of Personality and Social Psychology* 43, 35-47.

HHI, C. T., Z. Rubin, and L.A. Peplau, 1976. Breakups before marriage: the end of 103 affairs. *Journal of Social Issues* 32, 147-166.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1979). 'Türkiye'de Çocuğun değeri, kadının rolü ve doğurganlığı' (The value of children, woman's role and reproductivity in Turkey). in N. Abadan-Unat (ed.), *Türk toplumunda kadın (Woman in Turkish society)* Ankara: Çağ Matbaası.

Kondiyoti, D. (1979), 'Kadınlarda psiko-sosyal değişim: ku-

şaklararası bir karşılaştırma' (Psychosocial, change in women: a comparison between generations). in N. Abadan-Unat (ed.), *Türk toplumunda kadın (Woman in Turkish society)* Ankara: Çağ Matbaası.

Kihstrom, J.F., N. Cantor, J.S. Albright, B.R. Chew, S.B. Klein, and P.M. Niedenthal, 1988. 'Information processing and the study of the self'. in L. Berkowitz (ed) *Advances in Experimental Social Psychology*, Vol. 21: *Social Psychological Studies of the Self: Perspectives and Programs*. New York: Academic Press.

Krokoff, L.J., J.M. Gottman, and A.K. Roy, 1988. Blue-and White-collar marital interaction and communication orientation. *Journal of Social and Personal Relationships* 5, 201-221.

Levinger, G., 1976. A social-psychological perspective on marital dissolution. *Journal of Social Issues* 32, 21-47.

Özbay, F. (1979). 'Türkiye'de kırsal/kentsel kesimde eğitimin kadınlar üzerindeki etkisi' (The effect of education on women in rural/urban areas in Turkey). in N. Abadan-Unat (ed.), *Türk toplumunda kadın (Woman in Turkish society)*. Ankara: Çağ Matbaası.

Robin, M.J., (1982). 'Non-engagement, failure to engage, and disengagement'. in S. Duck (ed.), *Personal Relationships 4: Dissolving personal relationships*. London: Academic Press.

Rubin, K.H., 1985. 'Socially withdrawn children: an "at risk" population?' in R.H. Schneider, K.H. Rubin and Y.E. Ledingham (eds.), *Children's Peer Relations Issues in Assessment and Intervention*. New York: Academic Press.

Rusbult, C.E., D.J. Johnson and G.D. Morrow, 1986. Predicting satisfaction and commitment in adult romantic involvements: and assessment of the generalizability of the investment model. *Journal of Personality and Social Psychology* 49, 61-89.

Tesser, J.A., 1986. 'Toward a self-evaluation maintenance model of social behavior'. in L. Berkowitz (ed.), *Advances in Experimental Social Psychology*. Vol. 21. *Social Psychological Studies of the Self: Perspectives and Programs*. New York: Academic Press